

NWSA-Education Sciences
ISSN: 1306-3111/1308-7274
NWSA ID: 2014.9.4.1C0626

Status : Original Study
Received: February 2014
Accepted: October 2014

E-Journal of New World Sciences Academy

Gülden Uyanık Balat

Elif Yılmaz

Marmara University, İstanbul-Turkey
gbalat@marmara.edu.tr; eyilmaz@marmara.edu.tr

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.4.1C0626>

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİLİK ALGILARININ İNCELENMESİ

ÖZET

Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlik öz yeterlilik algılarının karşılaştırmalı olarak incelendiği bu araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul'da seçkisiz küme örnekleme yöntemiyle seçilen okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 94 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Holloway (2005) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Zembat ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği - Okul Öncesi Formu ve Schaefer ile Bell tarafından geliştirilen ve 1978'de Le Comte ve arkadaşları tarafından Türkçe'ye uyarlanan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği - PARI kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin "Aşırı Koruyucu Tutum" ve "Baskıcı ve Disipliner Tutum" alt boyutlarından elde edilen değerlerin, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nin "Anneliğe Özgü Strateji" alt boyutundan elde edilen değerlerin anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Ebeveyn Öz Yeterlilik, Çocuk Yetiştirme, Aşırı Koruyucu Tutum, Baskıcı ve Disipliner Tutum

ANALYSING CHILD REARING ATTITUDES AND PARENTAL SELF-EFFICACY PERCEPTION OF MOTHERS OF PRESCHOOL CHILDREN

ABSTRACT

This research which provides a comparative analysis of child rearing attitudes and parental self-efficacy perception of mothers having preschool children was designed with relational screening model. The research's study group consists of 94 volunteer mothers whose children attended preschool education institutions selected by random sampling method in Istanbul in 2013-2014 academic years. In the study, Personal Information Form developed by researchers, Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale-Preschool Form developed by Holloway (2005) and adapted into Turkish by Zembat and her colleagues, and Parental Attitude Research Instrument-PARI developed by Schaefer and Bell and adapted into Turkish by Le Comte and his colleagues in 1978 were used as data collection tools. According to the research results, it was determined that the values derived from "Overprotection" and "Strictness and Authoritarianism" subscales of PARI were significant predictors of values derived from "Maternal Strategy" subscale of Parenting Self-Efficacy Scale.

Keywords: Preschool, Parental Self-Efficacy, Child-Rearing, Overprotection, Strictness and Authoritarianism

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Öz yeterlik bireylerin nasıl davranacaklarını belirleyen zihinsel süreçlerden biridir. Anne babalık becerilerinde öz yeterlilik ise anne babalık görevlerinde güven ve çocuklarının gelişimlerini pozitif ve etkili bir şekilde etkileme becerisinin algılanması olarak tanımlanabilir (Belegeman, 2005). Gross ve Rocissano'ya (1988) göre, ailenin öz yeterlilik inancı, ebeveynlik yaşamı boyunca ortaya çıkan çeşitli durumlar ve görevleri etkili bir şekilde idare edebilme yeteneğine olan inancıdır. Belsky (1984) annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısını; annenin kişilik gelişimi, çocuk veya çocukların özellikleri ve sosyal destek faktörlerinin etkilediğini belirtir. Alan yazını incelendiğinde, anneliğe özgü öz yeterlilik algısının, annenin benlik saygısı, ruh sağlığı, ebeveynliğe uyumu arasında ilişki olduğu ve çocuğun gelişim alanlarını etkilediğine ilişkin pek çok araştırmanın mevcut olduğu görülmektedir (Coleman ve Karraker, 2003; Condrad, Gross, Fogg ve Ruchala, 1992; Holden ve Banez, 1996; Jones ve Prinz, 2005). Luebering (1995), ilk kez anne olan yeni doğan anneleriyle yaptığı çalışmada ebeveynlik öz yeterlik algısıyla bebek bakımına dair inançlar arasında olumlu bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Annelik rolleri ile ebeveyn öz yeterlik algısı arasında olumlu bir ilişki olduğunu ve anne olmaktan mutluluk duyan annelerin kendilerini daha fazla yeterli hissettiklerini, algılanan ebeveyn öz yeterliliği ile uygun ebeveynlik beceri ve davranışlarının birbirleriyle ilişkili olduğunu belirtmiştir (Akt. Cavkaytar ve ark., 2014). Konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde annenin öz yeterlilik algısı ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki de merak uyandırmaktadır.

Anne-babaların çocuğa karşı tutumları ve kullandıkları disiplin yöntemleri büyük önem taşır. Özellikle ilk yıllarda ailenin tutumları, çocuğun yeni şeyler öğrenmesinde, belirli davranışları benimsemesinde ve bunları günlük yaşamına kazandırmasında oldukça önemli bir role sahiptir. Çocuğa karşı geliştirilen yanlış anne-baba tutumları, onun gelişiminde telafisi olmayan kalıcı etkiler bırakabilmektedir (Ağır, Akbağ, Aydın, Tuzcuoğlu ve Yaycı, 2005). Çocuğa yöneltilen tutumların ve davranışların bütünü, anne babaların çocuk yetiştirme biçimlerini oluşturmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Anne-babanın çocuk yetiştirme biçimleri, çocuğun psiko-sosyal, zihinsel, dil, cinsel ve bedensel gelişimlerini de büyük oranda etkilemektedir (Senemoğlu, 2002).

Anne-babaların benimsedikleri disiplin yöntemleri onların kendi kişilik özelliklerinden, aile yaşantılarından, çocuğun kendi özelliklerinden ve içinde buldukları toplumun geleneksel çocuk yetiştirme inançlarından etkilenmektedir (Belsky, 1984). Her ne kadar çocuk yetiştirme açısından her iki ebeveynin de büyük bir payı olsa da çocuğun ilk ilişki kurduğu ve temel gereksinimlerini karşılayan ilk insan olarak annenin yeri çok önemlidir. Bu sebeple de bu araştırma kapsamında okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlik öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Yapılan araştırma ile okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlik öz yeterlilik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın, annelerin öz yeterlilik algılarını yükseltmek ve çocuk yetiştirme tutumlarında demokratik tutumu tercih etmelerini sağlamak amacıyla gerekli eğitimsel düzenlemelerin önemine ışık tutacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırma Modeli (Research Model)

Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algılarının karşılaştırmalı olarak incelendiği araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu (Participants)

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul'da seçkisiz küme örnekleme yöntemiyle seçilen okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 94 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilen çocukların %46.8'i (n=44) kız, %53.2'si (n=50) erkektir. Çalışmaya katılan annelerin %44.7'sinin (n=42) çocuğu bir yıldan daha uzun süredir okul öncesi eğitim almış, %55,3'ü (n=52) ilk kez okul öncesi eğitim almaktadır. Annelerin %31.9'u 25-30 yaş, %34'ü 31-35 yaş ve %34'ü 36-40 yaş arasındadır. Annelerin öğrenim düzeyleri ise şöyledir; %38.3'ü ilkokul, %36.2'si ortaokul ve %25.5'i lise veya lisans mezunudur. Annelerin %39.4'ü tek çocuk, %48.6'sı iki çocuk, %9.6'sı üç çocuk ve %2.1'i dört veya daha fazla çocuğa sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları (Data Collection Tools)

Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Formu, Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği-Okul Öncesi Formu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği-PARI olmak üzere üç veri toplama aracı kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (Personal Information Form)

Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile araştırmaya katılan annelerin (yaş, öğrenim durumu, çocuk sayısı, vb.) ve okul öncesi dönemdeki çocukların (yaş, cinsiyet, okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi, vb.) demografik bilgileri elde edilmiştir.

3.3.2. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği - Okul Öncesi Formu (Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale-Preschool Version)

Susan Holloway tarafından geliştirilen Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale (Preschool Version), Zembat ve arkadaşları tarafından (2008) Türkçeye uyarlanmış ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek ailelerin öz yeterlilik düzeylerini dört ana alanda değerlendirmektedir; "Bilişsel davranışı teşvik etmek ve özel bazı yetenekleri açığa çıkarmayı öğretmek çocuğun kendisine yardımcı olmasını sağlama", "Kuralları öğretmek sosyal gelişmeyi teşvik etmek", "Çocukla yakın duygusal ilişki kurma" ve "Genel olarak, çocuğun diğerleri ile olan ilişkilerini izleme ve teşvik etme". İki alt faktörden oluşan ölçek, "anneliğe özgü strateji" alt faktörü 8 soru, "çocuğu birey olarak önemseme ve duygusal kontrol" alt faktörü 12 soru olmak üzere toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek "1" hiç yeterli değil ve "6" çok yeterli arasında altılı likert olarak puanlanmaktadır. Ebeveyn öz yeterlilik ölçeği puan aralığı 1 ile 6 arasındadır. Ölçekten alınan yüksek puan ebeveyn öz yeterliliğinin yüksek, düşük puan ise ebeveyn öz yeterlilik düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği - PARI (Parental Attitude Research Instrument-PARI)

Schaefer ve Bell tarafından geliştirilen ve 1978'de Güney Le Comte, Ayhan Le Comte ve Serap Özer tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır (Öner,1996). Toplam 60 maddeden oluşan ölçek, Likert tipi bir ölçektir. Her ifade için "Çok uygun buluyorum" (4), "Oldukça uygun buluyorum" (3), "Biraz uygun buluyorum" (2), "Hiç uygun bulmuyorum" (1) seçeneklerinden biri işaretlenir. Her madde için işaretlenen

seçenek numarası, madde puanı olarak değerlendirilir. Ölçek; aşırı koruyucu annelik (16 madde), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (9 madde), ev kadınlığı rolünü reddetme (13 madde), evlilik çatışması-geçimsizlik (6 madde), ve sıkı disiplin (16 madde) olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında ölçeğin yalnızca annelerin "Çocuk Yetiştirme Tutumları"nı belirlemek üzere "Aşırı Koruyucu Annelik", "Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma" ve "Sıkı Disiplin" olmak üzere üç alt boyutu kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi (Data Collection and Analysis)

Araştırmanın veri toplama sürecinde öncelikle çalışmaya katılmayı kabul eden okullardaki yönetici ve öğretmenler ile görüşmüş ve onlara planlanan çalışmanın amacı ve ölçme araçları hakkında bilgi verilmiştir. Veri toplama araçları öğretmenler tarafından annelere ulaştırılmıştır. Çalışmada gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmada 150 anneye ulaşmak hedeflenmiştir ancak ölçek maddelerinin eksik doldurulması ve geri dönmeyen ölçekler nedeniyle çalışmanın analizleri 94 annenin verileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu da araştırmanın sınırlılıklarındandır. Veri toplama süreci yaklaşık iki ay sürmüştür.

Araştırmanın verileri SPSS 15 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Korelasyonlar ve yordayıcılık düzeylerine ilişkin olarak da Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Tablo 1. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Alt Boyutları ile Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

(Table 1. Mean and Standard Deviation Values of Parental Attitude Research Instrument Subscales and Parenting Self-Efficacy Subscales)

Açıklama	Alt Boyutlar	\bar{X}	Ss	n
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği	Aşırı Koruyucu Tutum	46,31	10,11	94
	Demokratik Tutum	28,90	4,05	94
	Baskıcı ve Disipliner Tutum	32,09	7,58	94
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Anneliğe Özgü Strateji	5,11	,56	94
	Çocuğa Kazandırılabilirler	5,24	,60	94
	Öz Yeterlilik Toplam	5,19	,54	94

Tablo 1 incelendiğinde, annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları sırasıyla şöyledir: Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutu için 46,31; Baskıcı ve Disipliner Tutum alt boyutu için 32,09; Demokratik Tutum alt boyutu için 28,90; Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nin Anneliğe Özgü Strateji alt boyutu için 5,11; Çocuğa Kazandırılabilirler alt boyutu için 5,24'tür. Annelerin Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalaması ise 5,19'dur.

Türk annelerin çocuk yetiştirme tutumları üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde bu araştırma kapsamında elde edilen bulguları desteklediği görülmektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) tarafından yapılan 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelendiği araştırmada annelerin Aile Hayatı ve Çocuk

Yetiştirme Tutum Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutu için 45,88; Baskıcı ve Disipliner Tutum alt boyutu için 35,01 ve Demokratik Tutum alt boyutu için 28,58'dir. Yine Ayyıldız (2005); Demiriz ve Öğretir (2007); Karakoç Demirkaya ve Abalı (2012); Mızrakçı (1994); Şanlı ve Öztürk (2012); Tatlı, Selimoğlu ve Bademci (2012), Uyanık Balat (2007) tarafından yapılan araştırmalarda da annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının benzer olduğu görülmektedir. Bu araştırmalar incelendiğinde kültürel etkenlere bağlı olarak annelerin çocuklarına karşı öncelikle aşırı koruyucu tutum, ardından da baskıcı ve disiplinler tutum sergiledikleri görülmektedir. En az tercih edilen tutumun ise demokratik tutum olduğu göze çarpmaktadır.

Annelerin Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında ise "Çocuğa Kazandırılabilirler", "Anneliğe Özgü Strateji" alt boyutlarının ve öz yeterlilik toplam puanlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum araştırmaya katılan annelerin ebeveyn öz yeterlilik algılarının genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Zembat ve arkadaşları(2008) tarafından yapılan araştırmada da annelerin öz yeterlilik algılarının genel olarak yüksek olduğu ancak Büyüktaşkapu (2012) tarafından yapılan araştırmada 1-3 yaş çocukların annelerinin öz yeterlilik algılarının düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyutları ile ebeveyn öz yeterlilik ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyon (Table 2. Correlation between parental attitude research instrument subscales and parenting self-efficacy subscales)

		Anneliğe Özgü Strateji	Çocuğa Kazandırılabilirler	Öz Yeterlilik Toplam
Aşırı Koruyucu Tutum	R	,262*	,125	,192
	P	,011	,228	,063
	n	94	94	94
Demokratik Tutum	R	,066	,141	,122
	P	,526	,174	,242
	n	94	94	94
Baskıcı ve Disipliner Tutum	R	,290**	,172	,235*
	P	,005	,098	,023
	n	94	94	94

p<.05* p<.01**

Tablo 2 incelendiğinde, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutu ile Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nin Anneliğe Özgü Strateji alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($r=,262$, $p<.05$) olduğu saptanmıştır. Ayrıca Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin Baskıcı ve Disipliner Tutum alt boyutu ile Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nin Anneliğe Özgü Strateji alt boyutu ($r=,212$, $p<.05$) ve Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği toplam puanı arasında ($r=,235$, $p<.05$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyutları ile ebeveyn öz yeterlilik ölçeği alt boyutları arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

(Table 3. Results of simple linear regression analysis between parental attitude research instrument subscales and parenting self-efficacy subscales)

Değişkenler	B	t
Aşırı Koruyucu Tutum Anneliğe Özgü Strateji R= ,262 R ² = ,068 F= 6,756*	,262	2,599*
Aşırı Koruyucu Tutum Çocuğa Kazandırılabilirler R= ,125 R ² = ,016 F= 1,471	,125	1,213
Demokratik Tutum Anneliğe Özgü Strateji R= ,066 R ² = ,004 F= ,404	,066	,636
Demokratik Tutum Çocuğa Kazandırılabilirler R= ,141 R ² = ,020 F= 1,873	,141	1,369
Baskıcı ve Disipliner Tutum Anneliğe Özgü Strateji R= ,290 R ² = ,084 F= 8,444*	,290	2,906**
Baskıcı ve Disipliner Tutum Çocuğa Kazandırılabilirler R= ,172 R ² = ,029 F= 2,790	,172	1,670

n = 94 p < .05* p < .01**

Tablo 3 incelendiğinde, annelerin "Aşırı Koruyucu Tutum" düzeyleri "Anneliğe Özgü Strateji" değişkeninin %6,8'ini (R= ,262, R² = ,068, F= 6,756, p<.05) açıklamaktadır. Bu bulguya ek olarak annelerin "Aşırı Koruyucu Tutum" düzeylerinin "Çocuğa Kazandırılabilirler" değişkeninin %1,6'sını (R=,125, R² =,016, F=1,471, p>.05) açıkladığı belirlenmiştir.

Annelerin "Demokratik Tutum" düzeyleri, "Anneliğe Özgü Strateji" değişkeninin %0,4'ünü (R=,066, R² =,004, F=,404, p>.05) açıklamaktadır. Yine annelerin "Demokratik Tutum" düzeyleri "Çocuğa Kazandırılabilirler" değişkeninin ise %2'sini (R=,141, R²=,020, F=1,873, p>.05) açıklamaktadır.

Annelerin "Baskıcı ve Disipliner Tutum" düzeyleri, "Anneliğe Özgü Strateji" değişkeninin %8,4'ünü (R=,290, R² =,084, F= 8,444, p<.01) açıklamaktadır. Annelerin "Baskıcı ve Disipliner Tutum" düzeyleri, "Çocuğa Kazandırılabilirler" değişkeninin de %2,9'unu (R=,172, R² =,029, F=2,790, p>.05) açıklamaktadır.

Bu bulgulara ek olarak regresyon katsayılarının anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t testi sonuçlarına göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin "Aşırı Koruyucu Tutum" ve "Baskıcı ve Disipliner Tutum" alt boyutlarından elde edilen değerlerin, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nin "Anneliğe Özgü Strateji" alt boyutundan elde edilen değerlerin anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgular yurtdışında yapılan pek çok araştırmayı desteklemektedir. Mash ve arkadaşları (1983) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn öz yeterlilik algısı düşük olan anne babaların, çocuklarının davranışlarını kontrol etmek için sıkı disiplin ve baskı yöntemini kullandıkları belirlenmiştir. Öte yandan ebeveyn öz yeterlilik algısı yüksek olan anne-babaların çocuklarıyla daha olumlu, yetkin ve tutarlı etkileşim kurdukları gözlenmiştir (Anthony ve ark., 2005; Hoover-Dempsey ve Sandler, 1997; Oettingen, 1995; Teti ve Gelfand, 1991; Wells- Parker ve ark., 1990). Bu araştırmada ise bu durumun sebebinin Türk annelerin kültürel açıdan aşırı koruyucu tutum ile baskıcı ve disiplinler tutum sergilemenin doğru ve kabul gören tutumlar olduğuna yönelik inançları olduğu söylenebilir. Bu sebeple araştırma sonucunda aşırı koruyucu tutum ile

baskıcı ve disiplinler tutum sergileyen annelerin ebeveyn öz yeterlik algılarının yüksek olduğu düşünülebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Bu araştırmada okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin "Aşırı Koruyucu Tutum" ve "Baskıcı ve Disipliner Tutum" alt boyutlarından elde edilen değerlerin, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği'nin "Anneliğe Özgü Strateji" alt boyutundan elde edilen değerlerin anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği puan ortalamaları dikkate alındığında annelerin çocuklarına karşı öncelikle aşırı koruyucu tutum, ardından da baskıcı ve disiplinler tutum sergiledikleri görülmektedir. En az tercih edilen tutumun ise demokratik tutum olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum kültürel bir bulgu olarak Türk annelerin aşırı koruyucu, baskıcı ve disiplinler tutuma sahip oldukları şeklinde de yorumlanabilir. Araştırma sonuçlarına göre elde edilen bir diğer bulgu da annelerin aşırı koruyucu tutumları ve baskıcı ve disiplinler tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algıları arasında pozitif anlamlı ilişki olmasıdır. Bu durumun sebepleri arasında Türk toplumu tarafından onaylanan ve kültürel açıdan desteklenen aşırı koruyucu, baskıcı ve disiplinler tutuma sahip annenin "iyi anne" olarak algılanmasının bu kültürün bir parçası olarak yetişen annelerin de kendilerini bu şekilde yeterli hissetmeleri olabileceği düşünülmektedir. Başka bir deyişle bu tutumlara sahip olduklarında annelerin öz yeterlilik algılarının da yüksek olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgular göz önüne alındığında şu önerilere yer verilebilir:

- Türk annelerin sahip oldukları çocuk yetiştirme tutumları incelenerek kültürler arası karşılaştırmalar yapılabilir.
- Annelerin çocuklarına karşı demokratik tutum sergilemeyi tercih etmeleri ve ebeveyn öz yeterlilik algılarına yönelik eğitim programları tasarlanabilir.
- Ebeveyn öz yeterlilik algıları ile anne-babaların kabul-red ya da ebeveynlik stilleri gibi değişkenler arasındaki ilişki incelenebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Ağır, M., Akbağ, M., Aydın, B., Tuzcuoğlu, S. ve Yayıcı, L., (2005). Gelişim ve öğrenme. (Edit: B. Aydın) İstanbul: Nobel Yayınevi. ISBN: 978-605-133-669-5.
- Anthony, L.G., Anthony, B.J., Glanville, D.N., Naiman, D.Q., Waanders, C., and Shaffer, S., (2005). The relationship between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. *Infant and Child Development*, 14, 133-154. DOI: 10.1002/icd.385.
- Ayyıldız, T., (2005). Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. (Yüksek Lisans Tezi) Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Belegeman, T., (2005). Annede depresyonun bebeklik ve erken çocukluk dönemi üzerinde etkileri. (Edit: Ö.İ Ertem) *Gelişimsel Pediatri* (211-223). Ankara: Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı.
- Belsky, J., (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96. DOI:10.2307/1129836.

- Büyüктаşkapu, S., (2012). Annelerin özyeterlik algıları ile 1-3 yaş arasındaki çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Cavkaytar, A., Aksoy, V. ve Ardıç, A., (2014). Ebeveyn öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının güncellenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4(1), 69-76.
- Coleman, P.K. and Karraker, K.H., (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2), 126-148. DOI: 10.1002/imhj.10048
- Condrad, B., Gross, D., Fogg, L., and Ruchala, P., (1992). Maternal confidence, knowledge, and quality of mother-toddler interactions: A preliminary study. *Infant Mental Health Journal*, 13, 353-362. DOI: 10.1002/1097.
- Darling, N. and Steinberg, L., (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A.D., (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:15 No:1, 105-122.
- Gross, D. and Rocissano, L., (1988). Maternal confidence in toddlerhood: its measurement for clinical practice and research. *Nurse Practitioner*, 13, 19-29.
- Holden, E.W. and Banez, G.A., (1996). Child abuse potential atid parentitig stress within maltreating families. *Journal of Fatnily Violence*, (I),1-12.
- Hoover-Dempsey, K.V. and Sandler, H.M., (1997). Why do parents become involved in their children's education?. *Review of Educational Research*, 67, 3-42. DOI: 10.3102/00346543067001003.
- Jones, T.L. and Prinz, R.J., (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25 (3), 341-363. DOI: 10.1016/j.cpr.2004.12.004.
- Karakoç Demirkaya, S. ve Abalı, O., (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem davranış sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 67-74.
- Mash, E., Johnson, C. and Kovitz, K., (1983). A comparison of the mother-child interactions of physically abused and non-abused children during play and task situations. *Journal of Clinical Child Psychology*, 12, 337-346.
- Mızrakçı, Ş., (1994). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları. (Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Oettingen, G., (1995). Cross-cultural perspective on self-efficacy. (Edit: A. Bandura). New York: Cambridge University Press. 149-176. ISBN 0-521-47467-1.
- Öner, N., (1996). Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler. 2. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F., (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 25, Sayı: 2, ss:19-34.

- Senemoğlu, N., (2002). Gelişim, öğrenme ve öğretim. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C., (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 32, 31-48.
- Tatlı, S., Selimoğlu, H. ve Bademci, D., (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 101-114. (ISSN: 1309-6672).
- Teti, D. and Gelfand, D., (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. Child Development, 62(5), 918-929. DOI: 10.1111/j.1467-8624.1991.tb01580.x.
- Uyanık Balat, G., (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. Eğitim ve Bilim, Cilt: 32, Sayı: 143, ss:89-99.
- Wells-Parker, E., Miller, D.I., and Topping, S., (1990). Development of control of outcome scales and self efficacy scales for women in four life roles. Journal of Personality Assesment, 54, ss:564-575.
- Zembat, R., Uyanık Balat, G., Çinko, M., Şengül, L. ve Acar, M., (2008). Anasınıfındaki çocukların ailelerinin özyeterlilik düzeylerinin incelenmesi. International Conference of Educational Science, Kıbrıs, (ICES'08) 23-25 June 2008, (Edit. B. Özer, H. Yaratan, H. Caner) vol.3, ISBN 975-8401-66-1, 2009.